

Akademie výtvarných umění v Praze
Studijní program Výtvarná umění
Ateliér kresby / škola Jiřího Petrboka

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Rituály
Rituals

Vypracoval/a: Klára Sedláčková
Vedoucí diplomové práce: Akad. mal. Jiří Petrbok
Oponent/ka diplomové práce: PhDr. Magdalena Juříková

Akademický rok 2019/2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30. 8. 2020

Klára Sedláčková

Poděkování

Ráda bych poděkovala Akad. mal. Jiřímu Petrbokovi, Mgr. art. Martinu Gerbocovi, ArtD., PhDr. Magdaleně Juříkové a PhDr. Štěpánu Váchovi, Ph.D. za cenné připomínky a rady při vedení a konzultování diplomové práce.

Úvod

Pomocí rituálů se snažíme snad celou lidskou historii kontrolovat svůj život, zahánět obavy nebo předejít špatnému. Tato tendence jednat ochranně či magicky rituálně je nám podle všeho vlastní a je předmětem mého zkoumání v rámci diplomové práce. Potřebu chovat se rituálně můžeme rovněž pozorovat v jednání, které provází obsedantně kompulzivní poruchu (dále též jen „OCD“), kdy je vše umocněno úzkostí a obsedantními myšlenkami. Zabývala jsem se tedy psychologickou potřebou vykonávat rituály a tuto problematiku zkoumala primárně skrze rámec obsedantně kompulzivní poruchy. Výchozím inspiračním zdrojem jsou zprostředkované i mé vlastní zkušenosti a zážitky. Důvodem, proč jsem si pro diplomovou práci zvolila toto téma, je jednak má fascinace psychologií úzkosti, rituálem jako takovým a zároveň celoživotní zkušenost s obsedantně kompulzivní poruchou.

Předem následujícího rozboru bych ráda zmínila, že na obsedantně kompulzivní poruchu lze pohlížet z mnoha úhlů, a to nejen optikou rituálu. Cílem této práce však je dát obsedantně kompulzivní poruchu a rituál do souvislosti a rituální chování výtvarně uchopit.

Obhajoba tématu

„Rituály a magické myšlení jsou v mnoha kulturách běžnou součástí života a lze si na ně vzpomenout i z dětství (obcházení kanálů, klepání na dřevo, vyhnutí se cestě, přes kterou prošla černá kočka, apod.). V malé míře se vyskytují i v dospělém životě a nemusí nutně znamenat problém nebo patologii. Jejich patologické zmnožení (OCD) bylo poprvé popsáno v roce 1838.“¹

Nejprve bych ráda krátce pojednala o tom, co obsedantně kompulzivní porucha obnáší – pro pochopení diplomové práce je nutné diváka alespoň rámcově s tématem obeznámit – dále v čem může být zmíněná porucha vlastní nám všem a proč hraje v jejím průběhu významnou roli rituál. Obsedantně kompulzivní porucha (zkráceně OKP nebo OCD z anglického Obsessive-Compulsive Disorder) je porucha, kterou trpí asi 1 – 3 % populace. Subklinické příznaky pak zažívá 15 % z nás.² Projevuje se obsedantními myšlenkami, tj. obtěžujícími nutkavými představami, obavami, které nelze z mysli vytěsnit a které člověk zahání kompulzí – nutkavým chováním. Člověk nemůže přestat myslet na to, že se např. něco strašného stane a tuto obavu (velmi často zcela nepravděpodobnou) pak spojuje s konkrétní situací.

Osoba A si kupříkladu není jista, zda vypočila žehličku (ačkoliv ví, že s největší pravděpodobností ano). V práci dostane úzkost, že byt určitě vyhoří. Musí se vrátit z práce domů a vše zkontrolovat. Po této kontrole se navrácí do práce, ale úzkost přichází znova – bylo vše

zkontrolováno dostatečně? A kruh se opakuje, opět cesta zpět domů. I několikrát kontroly vytažených zásuvek nepomáhají. Tento příklad je celkem běžný. K pochopení problematiky chování lidí s OCD ale přidávám ještě další hypotetický příklad: osoba B se bojí, že se jejímu dítěti něco stane. Pokaždé, když se jí do mysli vplíží tato myšlenka, musí se dotknout nějakého předmětu přesně třikrát (rituál), aby hrozbu zlé budoucnosti zaplašila. Přesně třikrát také musí překročit práh, když odchází z domu, přesně třikrát si musí pokaždé umýt ruce. Svého iracionálního jednání si je naprosto vědoma, ale nemůže přestat. Každý výlet, na které se dítě vypraví s kamarády, úzkost zhoršuje. V konečném důsledku tak raději dítě nikam nepouští – tomu říkáme vyhyčivé chování, kdy jedinec uniká před podnětem, zdrojem obav.

Jak bylo řečeno, osoba s OCD si je často vědoma iracionality svého jednání, ale „nemůže si pomoci“. Pokud chce zmírnit/kontrolovat úzkost, musí vykonat často zcela absurdní krok (vrátit se domů, umýt si třikrát ruce). Toto tzv. rituální chování nazýváme také kompulzí. Každé nedodržení rituálu – kompulze pak může spouštět úzkost, kterou je potřeba zahnat dalším rituálem. „Kompulze však vedou jen k dočasnému snížení úzkosti a v dlouhodobém horizontu činí obsese častějšími a intenzivnějšími“.²

V tomto bludném kruhu a především v nemožnosti rituální – kompulzivní chování přerušit, spatřuji výraznou spojitost s naším chováním v rámci tradic, pověr nebo rituálů s magickým podtextem. Jak už bylo zmíněno v úvodu, běžné rituály nejsou patologické, nicméně nesou podobnosti. Na svatbu se nenosí černé šaty, od štedrovečerní tabule se nevstává, talisman pro štěstí po prababičce pomáhá. Naučené rituály raději neporušujeme. Paralelu bychom podle mě mohli najít i v modlitbách, často rovněž odříkávaných v určitých počtech, případně u starých magických tradic. Samozřejmě v tomto případě se nejedná, jak řečeno, o patologii, neboť chování není nutkavé a omezující. Nicméně ve všech případech se jedná o iracionální až magické úkony, které mohou mít za cíl odehnat možné hrozby nebo nejsou z úcty porušovány. Určité motivy OCD i např. kulturních rituálů tedy mohou nést podobnost. Tato spojitost je pro mě fascinující, a ani z vědeckého hlediska nezůstává bez odezvy. „V určitých lidských kulturách lze zajisté vysledovat určitý druh chování, jenž by na jiném místě a v jiném čase působil jako patologická kompulze.“³ Při rozboru chlapeckého přechodového rituálu na Papui Nové Guiney (Dulaney, Fiske: „Cultural Rituals and Obsessive – Compulsive Disorder: Is there a common psychological mechanism?“, diskutováno v ³) vědci „identifikovali jedenáct jednotlivých rituálů připomínajících OCD, z nichž většina se tu objevuje opakovaně.“ Závěr práce sice není, že by kulturní rituály byly patologické, ale upozorňuje, že lidé jsou pravděpodobně „vybaveni zvláštní biologickou způsobilostí k vykonávání rituálů, stejně jako k užívání jazyka. U několika málo lidí pak tato obecná (a kulturně akceptovatelná schopnost) může selhávat“ a následně vést k OCD.³

Nicméně není to jen skupina lidí s OCD, kde je potřeba vykonávat rituál patrná. „Novodobé volné nakládání s tradicemi obvykle vede k tomu, že si vytváříme individuální soubory rituálních úkonů.“⁴ Tudíž lze říct, že magické nezmizely, „a to ani navzdory převažujícímu racionálně založenému západnímu obrazu světa, který upřednostňuje empiricky ověřitelná data a zákonitosti a ‚pověrečným‘ rituálním úkonům spíše není nakloněn. Z těchto signálů lze usuzovat na určitou univerzální závažnost rituálního jednání.“⁴ Je tedy otázka, nakolik je – alespoň malá – potřeba rituálu vlastní nám všem. Nyní je však jasné, že pověru či magický rituál a rituální chování/magické myšlení v rámci OCD lze dávat do souvislosti a mezi oběma lze najít podobnost. A že pověra, rituál či jakási magie jako taková je stále přítomná v našem životě – ať už jako důsledek úzkosti, jako tradice a zvyk, nebo jako potřeba vyrovnat se se světem.

Tímto bych obhajobu a seznámení se zvoleným tématem uzavřela a přesunula se k samotným obrazům.

Proces a zpracování

Jak už jsem zmínila na začátku, v diplomové práci jsem zpracovávala zprostředkované i své zkušenosti sbírané během mnoha let. Zároveň je to poprvé, co jsem se rozhodla OCD zpracovat. Je to pro mě asi nejosobnější a nejhlubší téma, touto poruchou trpím od dětství.

Jelikož projevy OCD jsou různé a typů rituálů je mnoho, jsou pro mě některé kompulze jiných lidí s OCD zajímavé, někdy ale i těžko uchopitelné. Zpracovat tyto zážitky výtvarnou formou pro mě byla výzva. Proto jsem si jako stěžejní vytyčila zastřešující cíl: podchytit vizuálně atmosféru, pocit, který důvěrně znám, a předat ho divákovi.

Na začátku práce jsem přemýšlela, zda zvolit dva nebo tři větší formáty, nakonec jsem se rozhodla pro soubor dvou přibližně čtvercových a jednoho obdélníkového ústředního formátu. Vycházela jsem ze skic, které jsem postupně upravovala. Už v prvotním nápadu však bylo jasné, že scény se odehrají v jednom pokoji, že aktéry budou dívky, do kterých promítnu nasbírané i své zážitky s OCD. Rámcovou představu jsem měla i o barevnosti a světle v obraze (ačkoliv v prvotním impulsu jsem tíhla k dramatictějšímu nasvícení). Návrhů na obraz vzniklo asi pět (každý o jiném rituálu při OCD), poté jsem z nich vybrala tři, které jsem zpracovala.

Během tvorby jsem pak upravovala především drobnosti jako rozložení předmětů, umístění nábytku, drobně i gesta rukou, a vše konzultovala. Styl malby na posledním (ústředním) obraze je nejvíce rozvolněný a v rámci iluzivní malby dynamičtější než na předchozích dvou plátnech, což podle mě koreluje i s konkrétním námětem třetího obrazu. K tomuto rozvolnění jsem opět došla mimojiné i po konzultacích s vedoucím pedagogem.

Ztvárněním jistě navazuji na své práce z předchozích let, a to minimálně formou. Iluzivní malbu volím především proto, že v rámci nastaveného tématu podporuje skutečnost celé situace. Vzhledem k obsahu mi přijde zvolená forma neadekvátnější. Barevnost jsem však oproti obrazům z předchozích let volila tlumenější, vyhnula jsem se také záměrně zcela černým plochám. Nechtěla jsem, aby obraz působil příliš barokně nebo melodramaticky. Zároveň jsem se však nechtěla vzdát alespoň lehké hry se světlem a s různými světelnými zdroji, které podporují mystický ráz výjevu. V pozadí tak dominují tlumené tóny šedé a okrové (v případě podlahy), které jsou vzhledem k naší současné vizuální zkušenosti s okolním světem mnohem skutečnější a snáze evokují divákovi reálnou barevnost místnosti či bytu.

Kompozičně obrazy pracují s diagonálami či kuželosečkami, vždy v souvislosti s konkrétním námětem. Nejdynamičtější je ústřední obraz, kde se pomyslné diagonály protínají a pozornost směřují na triko a obličej dívky (kříž je spolu s obličejem nejvýraznější a poutá pozornost). Linie a dynamiku v kompozici jsem v průběhu tvorby jednotlivých pláten podporovala či tlumila umístěním světla a stínu či objektů.

Největší komplikací pro mě byl asi tón pozadí – aby místnost nebyla příliš tmavá či světlá, a to zejména u ústředního obrazu, kde jsem přesnou barvu pozadí mnohokrát konzultovala a upravovala. Koncentrovala jsem se i na zachycení přesné podoby dívek. S obojím jsem se postupně vypořádala, ikdyž pro mě byla práce v některých chvílích náročná též psychicky, neboť jsem jí zpracovávala i své úzkosti.

Triptych vyžaduje pro plné pochopení doprovodný text, nicméně i sám o sobě by měl působit znepokojivě a zároveň reálně. Nacházíme se v běžných, klidných dětských pokojích, kde se však děje cosi nepatřičného. Umístění různých objektů nebo světlo v obraze nás může rozrušovat podobně, jako někoho rozruší neuspořádané předměty či neumyté ruce. Pozorujeme inscenovaný rituál v běžném světě. Chtěla jsem propojit příběhy OCD kompulzí s rituálně mystickým vizuálem (neboť, jak řečeno, kulturní či magický rituál a kompulze mají spojitost) a zároveň výjevy stále ponechat ukotvené v reálném světě. Každé plátno lze obsahově vnímat dvěma způsoby. Jednak v mystické rovině, kdy se díváme na podivný blíže neurčený rituál, a jednak v rovině psychologické – jako záznam konkrétního příběhu OCD.

Obrazy fungují společně, komunikují spolu a jsou jednotným celkem. Série sestává z obrazů:

„Rituál uspořádávání“,

„Rituál počítání“ a

„Setkání se smrtí“.

Každý obraz parafrázuje jednu zkušenost s obsedantně kompulzivní poruchou nebo panickou

úzkostí. Dívky na obraze jsou figurantkami, které zkušenost vizuálně zprostředkovávají.

Na prvním obraze – „**Uspořádání**“ - v **psychologické** rovině je na plátně zachycena asi jedna z nejznámějších forem rituálního chování při OCD, a to rovnání předmětů (v současném pětifaktorovém modelu subtypů OCD nacházíme symetrii a aranžování jako jednu podkategorii OCD).² Holčička na obraze rovná hračky do úhledných řad, při bližším zkoumání zjistíme, že vše v pokoji je uspořádáno podle svého vlastního vzorce. Plyšový had, který vytváří kruh kolem sedící holčičky, pak může odkazovat na rituální kruh bezpečí. Další významy lze dále číst v hadovi jako takovém – hlava je položena u jeho ocasu atd. Tyto významy však ponechávám naznačené, nevyřčené, jako doplnění **mystické** roviny.

Mystickou rovinu podporuje nasvícení a samotný fakt, že předměty jsou jakýmsi systémem uspořádané. Do pokoje nahlíží postava – žena, která je svědkem scény jakožto pozorovatel. Ukazuje, že pokoj, místo děje, je přístupné pouze k nahlédnutí, hlavním aktérem děje je pouze postava uvnitř pokoje. Prostor tak odráží vnitřní pochody ústřední figury a nahlédnutí můžeme vnímat jako nahlédnutí do vnitřního světa.

Podobně jako v následujících obrazech, předměty okolo dítěte jsou v podstatě pozitivních významů. Je vidět, že holčička není zanedbaná, má krásné hračky, pokoj, a přesto objekty umocňují nepatřičnost celé situace ve chvíli, kdy je do pokoje promítnut vnitřní duševní stav. Zkušenost s tímto konkrétním typem rituálního chování – uspořádávání předmětů – je zprostředkována od blízkého člověka v mém okolí. Těmito „urovňovacími“ rituály zahání stále se vracející obavy, že někdo jemu blízký zemře. Vizuálně soustředím pozornost diváka na obličej holčičky, na objekty v prvním plánu a na kruh z hada, který obraz divákovi „otevívá“. Dominantní je zároveň obdélník dveří s tmavou postavou v protisvětle, který otevívá výjev z druhé strany.

Druhý obraz – „**Rituál počítání**“ – je inspirován mou blízkou kamarádkou, jejíž rituální chování při OCD je již méně obvyklé. Pokaždé si počítá, kolikrát vstoupí do kterých dveří, a to kdekoliv mimo domov. Když odjede například na dovolenou, zapisuje si, kolikrát navštíví kterou budovu či místnost v místě pobytu (záchod, kino, recepci hotelu, benzínovou pumpu, cukrárnu, večerku). Aby měla o počtu návštěv přehled, dělá si čárky na papír (ten právě můžeme vidět na obraze). Na konci dne musí pak všechny vstupy na každé místo dávat sudý počet. Přerušení tohoto rituálního chování spouští úzkost, má obavu, že vynechá-li, uskuteční se její obavy. Sama říká: „Je to magické myšlení. Jsou to pověry, ale moje vlastní.“ Papírky s čárkami jsou pro její kamarádku signifikantní, proto jsem je použila na obraze. Jsem jedna z mála, kdo je s její poruchou obeznámen, ač to zní neuvěřitelně, před ostatními ji umí velmi dobře skrývat. Plátno zachycuje dívku, která sedí uvnitř svého pokoje a přepočítává čárky, vzpomíná, přemýšlí, zda skutečně vykonala rituál tak, jak je potřeba. Linie, čárka jako taková, mi zároveň umožnila vytvořit na obraze opakující se motiv.

Je přítomna stejně intenzivně a stejně často v pokoji, jako v životě osoby, která tento konkrétní typ rituálního chování zakouší. Zároveň však motiv čárek není na první pohled patrný, obdobně jako v reálné životní předloze. Je všudypřítomný, ale skrytý. Propojuje ale celou obrazovou plochu. Tolik k **psychologické** rovině obrazu.

V rovině **mystické** opět nacházíme jakýsi kruh bezpečí z předmětů – balónky, panenka, šperky jsou rozestavěny okolo židle. Může se jednat o náhodu, či záměr. Divák tak opět může plátno vnímat skrze psychologickou rovinu, anebo, zcela neovlivněn příběhem, jako jakýsi znepokojivý, neznámý magický rituál spočívající v počítání čehosi a s magickými předměty okolo figury. Dívka s čárkami se nachází v podobné situaci, jako holčička na předchozím obraze. Obě plátna měla být vizuálně podobná, obě zaznamenávají rituál, jenž má předejít hrozbě, pouze v jiných obměnách, a zároveň uzavírají ze dvou stran plátno ústřední. Pozice figur jsou zrcadlové.

Třetí obraz – „**Setkání se smrtí**“ – je pak ústředním motivem. Z hlediska **mystického** je o rituálech spojených se smrtí. Na ty odkazuje naznačená Morana visící v okně, jedním oknem odcházející a druhým se vracějící, nebo černá stuha na posteli v pravém dolním rohu, která vizuálně evokuje smuteční estetiku (vše je opět umístěno v dětském pokoji). Skrze tuto mystickou rovinu obrazu dívka na plátně levituje.

Smrt nebo konečnost je asi nehlubší a nejstarší téma v nás všech, ať už v jakékoliv kultuře. I v rámci OCD právě konečnost může stát v pozadí jako hybatel všech ostatních menších obav. Tak je tomu v případě mého OCD. V psychologické rovině má pro mě setkání se smrtí rovněž svůj ekvivalent – panický záchvat, který obraz znázorňuje v **psychologické** rovině, a který je s mým OCD propojen.

V rámci panické ataky se setkávám se zdrojem svých obav. Velká část lidí, včetně mě, prožívá při panické atace reálný strach ze smrti. Člověk si je v tu chvíli jist, že zemře, případně chce zemřít. Vzácná není ani tzv. depersonalizace. Panická ataka samotná není možná ve své vědecky popsané podstatě daleko výše zmíněnému mystickému vytržení.

Na tomto plátně – navzdory odkazu na okna – vyprávím primárně svou zkušenost. S OCD se potýkám už od doby, kam moje paměť sahá. Je to mé vnitřní nastavení a velmi těžko se ho odnaučuji. Poprvé jsem si obtěžujících myšlenek a potřeby zahánět je všimla asi v pěti, šesti letech a postupně jsem se pokoušela úzkost eliminovat, avšak bez úspěchu. Konkrétní zážitek, který do ústřední malby promítám, je událost několik let stará, kdy OCD vygradovalo na neúnosnou míru a díky obrovským úzkostem se mi zhoršila srdeční arytmie. Nemohla jsem usnout a v některých situacích jsem měla díky nepravidelnému srdečnímu rytmu tendenci omdlévat a ztrácet stabilitu. Zpětně jsem skutečně zjistila, že primární vinu na mém zdravotním stavu nesla „má mysl“. Tehdy se u mě objevily zároveň panické stavy, často spojené s obavou, že umírám na srdeční záchvat (že

se jedná o běžné arytmie, jsem tehdy netušila). V námětu pro obraz jsem vycházela z okamžiku, kdy jsem se po návratu z ambulance poprvé složila v bytě rodičů na zem, aniž bych si toho vůbec všimla. Měla jsem pocit, že prostě jen jsem a byt se nepatříčně otočil, až mě praštila podlaha. Tato dezorientace byla primárním inspiračním zdrojem pro levitující dívku, která není v prostoru nijak ukotvena. V jakémisi emočním vypětí i odevzdanosti snad létá, anebo možná jen lehce nadskakuje, či padá odněkud zeshora (ačkoliv diváka intuitivně vedu k první variantě, na ústředním obraze jsem chtěla nechat mystickou rovinu převládat a primárně odkazují právě na levitaci; tělesná schránka jako by se v panickém stavu neřídila fyzikálními zákony).

Sama zážitky z tohoto období vnímám jako určitý zlom. Setkání se s podstatou svých obav, tedy se smrtí, kterým jsem se do té doby vyhýbala svými malými rituály – podobně jako mladší dívky na prvním a druhém obraze – mě donutilo posunout se dál. Obraz tak může parafrázovat i jakýsi přechodový rituál, během kterého je člověk vystaven podstatě svých strachů.

Ústřední obraz v rovině **psychologické** znázorňuje panický záchvat, v rovině **mystické** setkání se smrtí, a zakončuje celou sérii.

Technický postup a souvislosti

Obrazy jsou vytvářeny olejovými barvami na lněném plátně. Na všech plátnech jsem pracovala s lazurní až krycí vrstvou barvy, méně často s pastóznějším dotekem. Místy prosvítá i základní podkladová barva. Samotným obrazům předcházely samozřejmě skici a studie výrazů dívek. Kromě skic vznikly i fotografie, kterých jsem se mohla při tvorbě držet.

Všechny dětské modelky znám osobně mnoho let. Jsou blízké příbuzné dvou mých velmi dobrých kamarádek, se kterými se často navštěvuji a s jejichž rodinou jezdím na dovolené. To mi zaručilo, že si nevybírám jen anonymní figurantky, ale osoby, u nichž znám jejich povahu, a které jsem v podstatě viděla vyrůstat. Ačkoliv příběhy, jež na plátnech prožívají, pocházejí z mého života, vždy jsem je vybírala tak, aby korelovaly s osobností dívek, jejich problémy či zkušenostmi a věkem. Záměrně jsem volila dívky, které jsou mezi sebou příbuzné, a tedy jsou si podobné, aby série působila vizuálně jednotněji. Dvě dívky na obraze jsou sestry, třetí je jejich sestřenice. Osoba ve dveřích, která je jakýmsi archetypem nahlížeatele, matky, opatrovníka, je pak jejich skutečná starší příbuzná.

Inspiračními zdroji a zároveň tvorbou, ve které vidím paralelu k té své, je např. Jonathan Wateridge a jiní autoři, kteří pracují v zobrazivé formě s až inscenovanými situacemi. Znepokojivě šedou prázdnotou mě pak oslovuje např. Servan Sabu. Také Caroline Walker a její – o poznání barevnější – interiéry. Z historie jsem se ohlížela asi především do barokních scén, které jsou často

až divadelní a dramatické. Toto ohlédnutí však bylo spíše druhotné, a – jak už jsem zmínila – ve své práci jsem se snažila přílišné dramatičnosti vyhnout.

Reflexe a závěr

Při reflexi vlastní práce pozitivně hodnotím, jak se mi podařilo vystihnout pocit nebo atmosféru, která z mého úhlu pohledu OCD provází. Když se na obrazy zpětně podívám, mohu říci, že mé vnímání této poruchy se mi povedlo vizualizovat odpovídajícím způsobem a tak, jak jsem si vytyčila. Tento typ hodnocení je samozřejmě čistě subjektivní, ale téma je zpracovávané skrze osobní zkušenost, tudíž fakt, jak moc obraz vystihuje mnou vnímaný pocit, považuji za důležitou součást zpětné reflexe. Vytvářela jsem výjev, jenž může vypadat normálně a reálně, ale zároveň znepokojivě. Pokoj, který je běžný, ale kde „cosi nesedí“. Pokud se mi povedlo tento pocit přenést na plátno i pro ostatní – při mnoha konzultacích jsem zjistila, že snad ano – vnímám to kladně.

Na druhou stranu bych ráda zhodnotila, kde vidím prostor pro zlepšení. Při malbě jsem se setkala s různými překážkami, ať to byly časové možnosti modelek nebo omezení formátem a koncepcí či posunutí formy. Nejobtížněji jsem se asi vypořádávala s druhým zmíněným, kdy se mi během tvorby vynořovalo mnoho dalších asociací a úprav a já musela zvažovat, zda a jak se držet původních přípravných skic a kdy odbočit a dodat do obrazu něco nového. Zároveň mi prostřední obraz, který vznikl jako poslední, připadá nejvíce uvolněný a příště bych ráda nechala více prosvítat místy spodní vrstvy malby i na ostatních plátnech a dodala jim na vzdušnosti. Svou diplomovou práci vnímám jako východisko pro svou práci další. Ačkoliv cítím, že téma jsem zpracovala, odnáším si mnoho dalších impulzů, co se týká formy (i obsahu) obecně.

Abstrakt

Ve své diplomové práci se zabývám rituály a rituálním chováním v rámci lidské psychologie. Tématem mých obrazů je lidská tendence pomocí rituálů získávat kontrolu nad svým životem anebo předcházet špatnému. Zaměřuji se i na úzkost, která je rituálním chováním uklidňována typicky například při obsedantně-kompulzivní poruše.

Základem série obrazů je mapování mechanismu rituálního chování i stavu, který nás k rituálnímu chování vede, především v rámci zmíněné OCD, ale i v případě běžných sociálně kulturních rituálů. V práci rovněž přihlížím k historickému kontextu kulturních rituálů a jejich významu.

Práce je složena ze tří olejomaleb na plátnech o rozměrech 170 x 220 cm, 175 x 200 cm a 160 x 250 cm.

Abstract

In my master's thesis, I depict rituals and ritual behaviour in human psychology. The theme of my paintings is human tendency to control own life or prevent it from bad by using rituals. I focus on anxiety as well, which could be calmed down by ritual behaviour, typically in obsessive-compulsive disorder.

The core of my paintings series is to map ritual behaviour mechanism and the state of mind, which leads to this type of behavior – I am studying the mechanism mainly in the scope of both OCD and also through usual social and cultural rituals. The history of rituals and ceremonies and their meanings is also taken into consideration.

The work consists of three oil paintings on canvas in sizes of 170 x 200 cm, 175 x 200 cm and 160 x 250 cm.

Seznam citací:

1. Vyskočilová Jana: Predikce úspěšnosti kognitivně behaviorální terapie u farmakorezistentních pacientů s obsedantně kompulzivní poruchou, Diplomová práce, Filozofická fakulta UK, 2015, s. 7.
2. Mikriukov Igor: Psychosociální rizikové faktory pro rozvoj obsedantně kompulzivní poruchy, Bakalářská práce, Filozofická fakulta UK, 2018, s. 6 – 9.
3. Adam David: Muž, který nemohl přestat, Portál, 2018, s. 144 – 147.
4. Karlová Jana: Slavnosti a rituály jako zpráva o obrazu světa, Pavel Mervart, 2014, s. 48.

Použitá literatura:

1. Vyskočilová Jana: Predikce úspěšnosti kognitivně behaviorální terapie u farmakorezistentních pacientů s obsedantně kompulzivní poruchou, Diplomová práce, Filozofická fakulta UK, 2015.
2. Mikriukov Igor: Psychosociální rizikové faktory pro rozvoj obsedantně kompulzivní poruchy, Bakalářská práce, Filozofická fakulta UK, 2018.
3. Adam David: Muž, který nemohl přestat, Portál, 2018.
4. Karlová Jana: Slavnosti a rituály jako zpráva o obrazu světa, Pavel Mervart, 2014.
5. Praško Ján a kolektiv: Obsedantně-kompulzivní porucha a jak se jí bránit, Portál, 2003.
6. Veselý Josef: Z čarodějovy knihovny, Vodnář, 2016.
7. Jodorowsky Alejandro: Psychomagie, Malvern, 2015.
8. Stuchlíková Iva: Základy psychologie emocí, Portál, 2007.
9. Bowie Fiona: Antropologie náboženství, Portál, 2008.
10. Kastová Verena: Úzkost a její smysl, Portál, 2012.